

F. Krogh: Dansk Adelskalender. Kjøbenhavn 1878.
(VIII + 480 SS.)

Grundloven af 5. Juni 1849 med dens Bestemmelse (§ 97) om, at „enhver i Lovgivningen til Adel, Titel og Rang knyttet Forret er afskaffet“, har tilføjet vor Adel et føleligt Knæk uden derfor at have fældet den. Som den overlevede Statsomvæltningen 1660, saaledes vil den ogsaa overleve Nutidens Systemskifte, hvor længe — ja, det er skjult for vore Øjne.

Den danske Adels egentlige Blomstringstid ligger langt tilbage i Tiden, maaske længere tilbage, end man i Regelen antager; jeg for min Part skulde i al Fald være tilbøjeligst til at henlægge den til det 15de Aarhundrede, thi da synes Adelen at udfolde størst Kraft. Den følgende Tid saa vel Adelen tage til i politisk Magt, men ikke i indre Kraftudvikling. Graadig efter Guld og Magt lod den ganske ude af Syne, at med de store Rettigheder følge de store Forpligtelser, og idet den derfor, medens den værnede om og forøgede hine, ikke opfyldte disse, blev dens Stilling overfor Kongemagten og de andre Stænder uholdbar, og til samme Tid, som dens Stilling i Staten saaledes lidt efter lidt undergravedes, aftog dens indre Styrke med rivende Hurtighed: Slægterne uddøde, Armoden holdt sit Indtog paa Herregaardene. Det var, som om Blindhed havde slaaet Standen. Med stiv Haardnakkethed søgte den at holde sig som en afsondret Kaste uden Tilgang af nye Kræfter, og forgjæves gjorde enkelte klartskuende Medlemmer af den Forsøg paa at modarbejde Virkningen af de for dens Bestaaen uheldige Arvelove, hvorved det var umuligt at bevare Godserne samlede. Adelen vilde ikke finde sig i Oprettelsen af Stamhuse¹⁾. Blottet for virkelig Statsmandsdygtighed var

¹⁾ Samll. t. Fyens Hist. og Topogr. III. 117 ff. Axel Oxenstjernas Anskuelse fortjener Opmærksomhed. Han erklærede 1638, at, saa længe Døtrene som hidtil arvede Gods, kunde Adelstanden ikke vel prosperere; han udtalte sig for Oprettelsen af Majorater, idet han mente, at ingen bliver hjulpen ved, at Godset splittes ad, medens En kan blive mægtig og rig, om alt tilfalder ham. Odhner, Sveriges inre historia und. Drottn. Christinas förmyndare S. 361.

den tilfreds med, at Lovene forbøde uadelige at erhverve frit Jordegods; dermed mente den at der var gjort nok for at sikre den som Landets eneste Godsejerstand. Den gjorde intet for at standse den om sig gribende indre Svækkelse. Werlauff har Ret, naar han kalder den Tids Adel „et forstenet Aristokrati“¹⁾. Følgen blev paa den ene Side Enevoldsmagtens Indførelse, paa den anden Side Adelenes fortsatte yderligere Forfald²⁾.

Der kom haarde Tider for den danske Adel. De ødelæggende Krige i Aarhundredets Midte havde endnu mere forarmet den, og nu var det andre Hensyn, der gjordes gjældende fra oven, end før, naar en Adelsmand ikke formaaede at betale sine Skatter. Den ene Gaard efter den anden gik over i uadeliges Eje, Adelen sank mange Steder ned i en saadan Fattigdom, at Medlemmer af den levede som simple Almuesmænd. Det er ikke et enestaaende Exempel, at Henning Sparre paa sine gamle Dage (1696) fik to Mark om Ugen af Aalborg Hospitals Penge³⁾, og i Midten af det 18de Aarhundrede træffe vi af fem Brødre Kaas den heldigst stillede tjenende som Konstabel, medens Medlemmer af Familierne Budde og Munk levede som fattige Bønder⁴⁾. Alligevel blev det dog Enevoldskongerne, som paa en Maade atter hjalp Adelen paa Fode. Dens stærkt fortyndede Rækker fyldtes med nye Slægter, hvorved der efterhaanden ogsaa kom nyt Blod ind i adskillige af de gamle Ætter, og den højere Adel og Stamhuse skabtes, hvorved ogsaa Standen i sin Helhed fik en mægtig Støtte, saa vist som dens Medlemmer, om end ikke alle ligestillede og derfor ikke heller fri-

¹⁾ Udvalg af Breve til P. Hjort II. 462.

²⁾ Jvfr. Fridericia, Den gamle danske Adels Fald og begyndende Opløsning under Frederik III, i Maanedskr. Det nittende Aarhundrede, 1877, Apr.—Sept., S. 81 ff.

³⁾ Biskop Jens Bircherods Dagbøger S. 324, 335 (jvfr. S. xxiiij). Jvfr. om Henning Sparre: Carlsen, Rønnebæk Sogn S. 304 f.

⁴⁾ Hist. Tidsskr. 4. R. III. 662. Dagstelegraf 27. Okt. 1873. Jvfr. Hübertz, Aktstykker vedk. Aarhus III. 342 ff. Hvorledes Familien Valkendorf er sunken i Sverrig, er en bekjendt Sag (jvfr. Anrep, Svenska Adels Ättar-Taflor IV. 538 f.).

tagne for en vis indbyrdes Jalousi, dog følte sig knyttede sammen overfor udenforstaaende¹⁾. Nu kom ogsaa den Tid, da man tænkte paa at sørge for Adelen's ugifte Døtre. Her var det Adelen selv, som gik foran, men Kongehuset fortsatte med gavmild Haand det begyndte Værk²⁾. Men samtidig undergik Adelen en stor Forandring, som gjorde den ubodelig Skade: fra en national Adel, som med Kraft havde værnet om Danskheden — og dette er en af dens størstø Fortjenester —, forvandlede den næsten helt til en fremmed Adel; fra en selvstændig Stand gik den over til at blive en Hofadel. Medens de gamle Slægter paa Grund af Tidens Ugunst for en stor Del uddøde eller forsvandt, kom den ene tyske Slægt ind efter den anden, og de trivedes i Regelen godt; den nye Brevadel kunde, i hvert Fald i de første Generationer, ikke erstatte den gamle Adel, hvis Oprindelse taber sig i den fjærne Middelalder.

Vende vi os fra Fortiden til Nutiden og Fremtiden, ville vi derfor nu træffe meget faa af de Navne, som vi kjende saa godt fra det 16de Aarhundredes Historie; nye Slægter med nye Navne ere traadte i de gamles Sted. I Følge det Skrift, som har givet Anledning til disse Bemærkninger, kan den „danske“ Adel nu regnes for at udgjøre omtr. 180 Slægter, men af den egentlige gamle danske Adel lever der her og i

¹⁾ Anderledes opfattes Sagen af K. Barner (Fam. Rosenkrantz's Hist. I. 2), som erklærer, at Kongemagten gav Adelen Dødsstødet ved at dele den i Klasser, og som udbryder: „Adelsmagten blev brudt ved Enevoldsherredømmets Indførelse, Adelstanden ved Grevernes og Friherrernes Privilegier; der lever endnu adelige Slægter.“ Med Opmærksomheden fæstet paa andre Lande, især Naboriget hinsides Sundet, kan jeg ikke tilegne mig denne Opfattelse.

²⁾ C. H. Brasch (Vemmetoftes Hist. III. 2) har fremhævet som et Bevis paa, hvor tryk Adelen følte sig før 1660, at den stiftede mange velgjørende Stiftelser, men ikke en for sin egen Stand. Det er ganske vist karakteristisk, men man bør dog erindre, at Adelen før 1660 væsentligst var en Godsadel, og at den som saadan havde lettere ved at føde fattige Slægtninge end siden.

Norge ikke 30 Slægter¹⁾. Desværre maa man vel frygte, at ogsaa dette Tal i Tidernes Løb vil svinde ind, saaledes som allerede et Par af Slægterne synes at være lige ved at udslukkes. Paa den anden Side tør man vel imidlertid haabe, at ikke faa af de fremmede Familier, som nu saa længe have været knyttede til vort Land og ere giftede ind i dets gamle Ætter, efterhaanden mere og mere ville gaa over til at blive danske. Idet vi da, under denne Forudsætning, spørge, hvor-

¹⁾ Disse ere 1) Bang, 2) Beck, 3) Bjelke, 4) Bille, 5) Brockenhuus (-Schack), 6) Güntelberg(?), 7) Harbou, 8) Holck, 9) Høeg, 10) Juel (med Stjerne i Vaabnet), 11) Juul (med Lilje i Vaabnet), 12) Kaas, 13—14) Krabbe (to Familier), 15) Rosenkrands, 16) Rosenvinge, 17) Skeel, 18) Urne og 19) Vind (Krag-Juel-Vind-Friis). Til disse Slægter bør dog endnu føjes nogle, som, skjønt indvandrede, dog have levet uafbrudt her i Landet fra Tiden længe før 1660, nemlig 20) Barnekov, 21) Gersdorf, 22) Rantzau, 23) Reedtz og 24) Sehested, hvorimod man ikke kan modtage Ahlefeldt, Pogwisch og Reventlov. Endelig findes i Norge 25) Hvitfeldt. Derimod tør jeg ikke regne Koefoed med blandt den gamle danske Adel, skjønt man har det af Ærkebiskoppen for denne Familie udstedte Adelsbrev af 1514, thi ikke at tale om, at Frederik II 1565 udtrykkelig vægrede sig ved at anerkjende anden bornholmsk Adel end den, som kunde godtgjøre sin Descendens fra gammel Adel eller fremlægge Adelsbreve udstedte af danske Konger (Dsk. Mag. VI. 58 f.), ser Ærkebispens Brev saa mistænkeligt ud (Thurah, Beskriv. ov. Bornholm S. 44), at man vist uden videre Betænkning maa erklære det for falsk. Naar der til Støtte for Familiens formentlige Adelskab henvises til, at Medlemmer af den før Suverænitetens Indførelse have beklædt Landsdommerembedet paa Bornholm, hvortil der krævedes at være adelig (Krogh S. 256), da holder denne Bevisførelse som bekjendt ikke Stik. Landsdommerne vare ganske vist i Regelen Adelsmænd, •undertaget Blegind, Borringholm og Møen, de have endnu hidindtil (maaske formedelst des Ringhed) haft Lægfolk og ej Adelspersoner til Landsdommere,• skriver Chr. Ostensen Vejle 1652 (Glossar. jurid. Dan.-Norveg. S. 476). — I Sverrig leve endnu Descendenter af Adelsslægter, som ere uddøde her: Bildt (norsk), Gjedde (?Gedda), Gyldenstjerne (Gyllenstjerna), Mormand, Ramel, Sparre, Thott, Trolle og Valkendorf. Den grevelige Slægt Brahe har vel antaget Navnet efter den danske Familie Brahe, men nedstammer kun paa mødrene Side fra denne.

ledes Adels Fremtidsudsigter ere, maa det vistnok siges, at de synes ret gode, hvis Standen har Dygtighed nok til at benytte sig af de heldige Chancer og raader over tilstrækkelige Midler til at vedligeholde sin fremtrædende Plads i Samfundet. Standens økonomiske Forhold ville faa en afgjørende Betydning. Nylig har en tysk Forfatter, Dr. H. Kleine, rettet et „Mahnruf“ til den tyske, østrigsk-ungarske og baltiske Adel til Gunst for dens Selvopholdelse, idet han i et lille Skrift¹⁾ har søgt at paavise, hvorledes det høje Aristokrati i disse Lande trues med Undergang ved Slægternes Uddøen. Ikke mindre end 209 grevelige Slægter ere uddøde i forrige og 109 i dette Aarhundrede; af 1028 blomstrende Greveslægter er der 88, som ere uddøde paa Sværdsiden, 106, som kun tælle en Mand hver, og 144, til hver af hvilke der kun hører to mandlige Personer. Forfatteren har opstillet en hel Del statistiske Tabeller, men har, som saa mange andre, anvendt Statistiken paa altfor smaa Tal²⁾ og har derved faaet adskilligt ud, som turde være tvivlsomt; men at han i Hovedsagen har Ret, at Livskraften hos den højere tyske Adel er betænkelig svag, og at en væsentlig Grund hertil maa søges i dens pekuniære Forhold, derom tør der vel næppe næres nogen Tvivl. Lige saa vist er det, at det var Pengemangel, som i sin Tid bidrog i saa høj Grad til at styrte den gamle danske Adel; men om vor nuværende Adels finansielle Status fattes der de fornødne Oplysninger til deraf at kunne stille Standens Horoskop. Vi vide kun, at der paa enkelte Hænder findes samlet store Rigdomme, medens paa den anden Side meget faa ere saa reducerede, som deres Standsbrødre i Slutningen af det 17de og den første Halvdel af det 18de Aarhundrede vare det³⁾; men om det større Flertal er

¹⁾ H. Kleine, Der Verfall der Adelsgeschlechter statistisch nachgewiesen. Leipz. 1879.

²⁾ Trods Bogens almindelige Titel handler den alene om de grevelige Slægter.

³⁾ Nogle Sidestykker kunne dog paavises, som naar en Grevinde er Bestyrerinde for et Hospitals-Kjøkken, medens hendes Søn er Matros, og naar af en anden Familie to Brødre ere Skolelærere og en tredje Haandværker. Krogh S. 368, 401.

os, som sagt, intet bekjendt. Forholdene synes at ville føre med sig, at en hel Del af vore gamle Embedsfamilier under Nutidens svære økonomiske Tryk gaa til Grunde i Løbet af et Par Menneskealdr; gid vor Adel maa se en bedre Skæbne imøde, at ikke Plutokratiet skal blive eneraadende i Samfundet.

Men skal Adelen saaledes ikke alene bestaa, men tillige hævde sig en Stilling, er det allerførst nødvendigt, at den er sig sin Opgave bevidst. Det kan kun lidet nytte, at Navnet vedligeholdes, naar de Minder, som skulle leve med det, skrives i Glemmebogen. Og netop her er det, at en stor Fare synes at true vort Aristokrati og et Forhold at indsnige sig mer og mer, som vil undergrave det: Mesalliancerne. Hvorledes disse i en foruroligende Grad gribe om sig, derom indeholder det foreliggende Arbejde talrige Vidnesbyrd. Det smukke ved Adelskabet, det at Adelsmanden kan lade sine Forfædre Led for Led vandre forbi sine Tanker og, idet han mindes, hvad de have udrettet for Fædrelandet, føler sig forpligtet til at være en værdig Arvetager efter dem og til at bevare Navnet uplettet, denne Følelse af Ansvar overfor Historien og sin egen Slægts Berømmelse vil let tabe sig, naar efterhaanden det ene fremmede, uhistoriske Element efter det andet kommer ind i Slægten; Interessen for dens Fortid vil svækkes, Minderne blegne og den Beaandelse og Forædling, de føre med sig, derved udeblive.

Der kan være god Grund til at spørge, om vor Adel har bevaret denne Interesse for sin egen Fortid. Skulde den, der skriver dette, besvare Spørgsmaalet efter den Erfaring, han har gjort, maatte det blive med et Nej¹⁾; men netop i den nyere

¹⁾ Her tænkes paa •Den danske Adel i det 16de og 17de Aarhundrede. Samtidige Levnetsbeskrivelser uddragne af trykte og utrykte Ligprædikener ved C. F. Bricka og S. M. Gjellerup•, som foreløbig maatte standse med 1ste Bind. Naar Udgg. sluttede med en Udtalelse om deres fejlslagne Tro paa, at Bogen •skulde være bleven modtagen med i det mindste nogen Deltagelse af den danske Adel i det 19de Aarhundrede•, har man herimod indvendt, at de færreste nulevende Adelslægter nedstamme fra den

Tid er der paa den anden Side fra Adelen selv fremkommet betydelige Arbejder over enkelte adelige Slægter (Rosenkrands, Skeel), saa at det altsaa ses, at ingenlunde alle ere blottede for historiske Interesser, hvorom da ogsaa den danske historiske Forenings Medlemsliste turde vidne. Medens det imidlertid kan være meget tvivlsomt, om vor Adel i sin Helhed med tilbørlig Omhu freder om sin Fortid, er det sikkert nok, at mange hige efter at regnes med blandt den. Gehejme-Arkivets Aarsberetninger oplyse tilfulde, hvor lidt Grundloven af 1849 har formaaet at tilintetgjøre denne Lyst til at være adelig. Gamle Slægttavler efterses, og tvivlsomme Led underkastes Drøftelse for at udfinde Adkomster til at gøre sit Adelskab gjældende. Ikke faa Familier ere siden 1849 af Regeringen blevne anerkjendte og naturaliserede som hørende til dansk Adel¹⁾. Men om Bevæggrundene til at søge Plads mellem Adelen have været af ganske ren Natur, eller om ikke Ønsker med Hensyn til ugifte Døtres Anbringelse i de adelige Klostre for en væsentlig Del have grebet med ind, derom kan der jo næres allehaande Tvivlsmaal.

Et Middel til at vække Interesse hos vor Adel for dens Fortid vilde det vist være, om man i korte Oversigter behandlede Slægternes Historie, idet man kun dvælede lidt længere ved de mærkeligere Medlemmer af dem. Af praktiske Grunde burde der formentlig ofres den nyere Tid størst Op-

gamle danske Adel. Det indrømmes, Forholdet er oplyst i det foregaaende. Men selv om man ganske bortser fra, at vor nyere Adel er indgiftet i den gamle og saaledes ikke kan betragte denne som sig uvedkommende, maa jeg hævde Berettigelsen til hint Udtryk, naar jeg betænker, hvor ringe en Understøttelse der behøvedes for at holde Foretagendet i Gang, og hvilke Midler vor Godsadel raader over.

¹⁾ Barnekov (1877), Barner (1872), Güntelberg (1876), nogle Grene af Familien Hedemann (1873), Krogh (1873), Løvenstjerne (1872), Moltke (1866), Obelitz (1876), Tillisch (1872) og Zebelin (1878). 1863 optoges Oberst Lasson i den danske Adelstand, idet han antoges at nedstamme fra den gamle Familie af dette Navn, uden at det dog kunde bevises (Krogh S. 274). Ganske ny nobiliterede ere Danner og Hambro.

mærksomhed, og bl. a. burde vel alle nulevende danske Adelspersoner opføres, om ikke paa anden Maade saa paa Slægttavler. I saa godt som alle europæiske Lande udkommer der stadig lignende Bøger, men her i Danmark have vi, naar vi undtage Hofmans og Sandvigs dog væsentlig forskellige Arbejde fra forrige Aarhundrede, savnet en saadan lige til 1878, da „Dansk Adelskalender“ udkom. Forfatteren er Kammerherre F. Krogh, som tidligere har udgivet foruden andet et Par større genealogiske Arbejder af en noget mere begrænset Art, nemlig „Den høiere danske Adel“ (1866) og „De danske Majorater“ (1868). Der kan næppe være Tvivl om, at de Personalhistorikere og Genealoger, som kjendte Forf.s ældre Arbejder, ikke vare uden en vis Frygt for Beskaffenheden af det nye Skrift, og det er ikke sandsynligt, at den Bekjendtgjørelse, hvorved Publikum først underrettedes om dets forestaaende Udgivelse, kan have ryddet disse Betænkkeligheder af Vejen, skjønt Forlæggeren ikke skyede at bruge en kongelig Kabinetsskrivelse som Reklame for Værkets Ypperlighed¹⁾. Nu foreligger Bogen imidlertid tilgængelig for alle, nu have bange Anelser og højtspændte Prætensioner lige lidt at sige, nu hedder det: Prøv Bogen og døm saa. Resultatet af min Prøvelse af den er blevet — denne Anmeldelse.

„Dansk Adelskalender“ er en ny selvstændig Bog og paa samme Tid en Slags forøget Udgave af og Supplement til de ovenfor nævnte ældre Arbejder af Forf., et Forhold, som er noget indviklet, og som ikke har været til Gavn for det nye Værk. Dette begynder med en „Fortegnelse over de siden Udgivelsen af „de danske Majorater“ afdøde Medlemmer af den høiere danske og Majoratsadelen“, en Liste, som tager sig underlig ud i Spidsen af Bogen, især da alle i den forekommende Personer paa en enkelt Undtagelse nær nævnes eller kunde have været nævnedes paa rette Sted inde i Bogen. Derefter følge Familierne i alfabetisk Orden²⁾. Om Planen ud-

¹⁾ Nordisk Boghandlertidende XII. 175.

²⁾ Og desuden (i samme Rækkefølge) den v. Ostenske Stiftelse og Vallo Stift.

taler Forf. sig saaledes (S. 474): „At levere en Fortegnelse over den danske Adels samtlige Medlemmer og Stamtavler over alle danske Adelslægter vilde have været et meget omfattende Arbejde, der næppe vilde have været af tilstrækkelig Interesse. Forf. har derfor omhandlet vore Adelslægter dels i korte Notitser, dels i længere Afhandlinger, dels i Slægtregistre og derhos indskrænket sig til at omhandle de Slægter, der indtil den nyeste Tid have haft her i Danmark bosatte Medlemmer.“ Hvad Forf. er gaaet frem efter med Hensyn til, hvor vidt en Families Historie burde gives i en kort Notits, en længere Afhandling eller et Slægtregister, siger han ikke ligefrem, men en Antydning ligger dog i Indledningen (S. vij), hvor han forklarer, at Værket „af forskjellige Grunde“ har maattet indskrænkes til den i Subskriptionsindbydelsen fastsatte Størrelse, og hvor han derpaa erklærer: „Adelslægterne ville derfor blive omhandlede efter Omstændighederne dels i mere eller mindre fuldstændige Genealogier dels ved korte Notitser. Herved have tvende Faktorer været bestemmende, nemlig de vedkommende Slægters Fortid og i anden Linie, om og hvor vidt det fornødne Materiale har været tilstede. De Erfaringer, Forf. tidligere har gjort, nemlig at det oftest er forbundet med uforholdsmæssige Vanskeligheder og Tidsspilde at indhente de ønskede Oplysninger fra selve Familien, ere nemlig paa ny blevne bekræftede.“ Heraf lærer man altsaa, at de uddøde og udvandrede Slægter ganske falde udenfor Bogens Plan, og at det dernæst er Slægternes egen Betydning, som fornemmelig skal afgjøre, med hvilken Udførlighed de behandles. Det sidste er heldigt, thi derved har man dog altid et nogenlunde fast Udgangspunkt, naar man vil undersøge, om den lagte Plan er sket Fyldest. Med Hensyn til det, Forf. sætter i anden Linie, det tilstedeværende Materiale, kan der ikke være Tvivl om, at han har fuldstændig Ret i, at det som oftest er meget vanskeligt at faa de fornødne Meddelelser fra Familiene selv; men der er et andet Sted, hvor man kan hente mange gode Oplysninger, naar man blot søger efter dem og forstaar at finde dem, og det er — Litteraturen. Har man kun overfladisk taget Hensyn til den, er det kun en slet Undskyldning for mulige

Mangler at henvise til det tilstedeværende Materiales Beskaffenhed, thi da er det jo Ens egen Skyld, at det ikke er bedre. Som det følgende skal vise, er det netop i denne Henseende, at der kan og bør rejses de alvorligste Anker mod Forf.

De genealogisk-biografiske Efterretninger om de enkelte Familier slutter Forf. ofte med en lille Anmærkning, indeholdende Citater. Samlede man disse paa et Sted, vilde man vist forundre sig baade over deres Beskaffenhed¹⁾ og over deres ringe Antal. Men om man deraf sluttede, at Forf. ikke har kjendt andre, vilde man aabenbart være altfor rask i sine Slutninger, thi ligesom en nærmere Undersøgelse af Forf.s Arbejde vil overbevise En om, at det fra Begyndelsen til Enden mangler en fast Plan og Ensartethed, saaledes gjælder dette ogsaa om Citaterne: snart ere de $\frac{1}{2}$ medtagne, snart ikke²⁾. Man maa altsaa paa en anden Maade prøve, hvad Forf. har benyttet og ikke benyttet, og en saadan Prøve lader sig uden Vanskelighed anstille. En Bog, som han jævnlig citerer, er Erslews Forfatter-Lexikon, og det med god Grund, thi er der noget Skrift, hvor man kan finde mange og gode Oplysninger til det 19de Aarhundredes Personalhistorie, er det visselig i denne udmærkede Bog, Frugten af en utrættelig Samlers udholdende Flid. Men ingen kan undgaa Fejl, allermindst i et stort Arbejde, og Erslew danner trods al sin Nøjagtighed ingen Undtagelse fra Regelen. Han fik imidlertid selv Lejlighed til at

¹⁾ De ere i Sandhed højst mærkelige. Kræsen synes Forf. ikke at være i sit Valg, siden han endogsaa gjentagne Gange (S. 110 Stamtbl. I) citerer et Værk af Flamand.

²⁾ Citaterne udmærke sig ikke ved stor Nøjagtighed. Den bekjendte Personalhistoriker O. H. Møller er bleven til C. H. Møller (S. 42). •Hof- og Statscalenderen pag. 771• citeres (S. 92) uden Angivelse af Aargang. S. 104 skjelnes mellem •Adelslexicon• og •Lexicon over adelige Familier•, idet Forf. ved den sidste Titel mener Castenskiolds Supplement (1872). •Danske Atlas•, som dog ellers maa regnes blandt de mere bekjendte Bøger, figurerer som •Atlas Danicæ• (S. 204), og Udgiveren af •Grosses Universallexicon•, hvis Navn var Zedler, kaldes Zütler (S. 404). S. 112 citeres Hansens •Danske Ridderbøger•, men Stedet er Ord til andet skrevet ud af en Anmeldelse i Hist. Tidsskr. 4. R. VI. Lit. S. 91.

rette mange af sine Fejl og tilføje talrige Forbedringer i det Supplement, hvormed han fortsatte sit Lexikon, et Supplement, som i Omfang overgaar Hovedværket, og som netop i personalhistorisk og genealogisk Henseende har store Fortrin for det. Dette Supplement paa tre mægtige Bind kjender Forf. ikke¹⁾. Ikke en eneste af de Fejl, som ere begaaede i Hovedværket, men rettede i Supplementet, har Forf. faaet rettet, med mindre han i et andet Værk har fundet det rigtige, og dette er saa meget uheldigere, som han netop i saa overordentlig høj Grad holder sig til Erslew, medtagende, hvad han medtager, udeladende, hvad han udelader. Hertil kommer, at Erslews Lexikon er en temmelig gammel Bog, som for de første Bogstavets Vedkommende standser med Aaret 1840, og Forf., som ikke kjender Fortsættelsen af det, har derfor ogsaa i mange af sine biografiske Notitser ikke kunnet føre dem længer ned end til omtr. 1840. Om den bekjendte Oberst J. N. B. Abrahamson († 1847) anfører Forf. (S. 26 f.) Aarstallene for hans forskjellige Forfremmelser i Hæren og de ham tilflydte Æresbevisninger, bl. a. at han blev Kammerjunker 1821; men at han blev Kammerherre 1842, berøres ikke, — det findes nemlig først omtalt i Erslews Supplement. Ved Hjælp af samme Kilde vilde Forf. have kunnet fortsætte de to Generallieutenanter J. C. og F. L. Bardenfleths Biografier efter 1841, hvor han standser (S. 60 f.), og saaledes f. Ex. erfaret, at den sidste blev kommanderende General i Holsten og Lauenborg og døde 1852. Han vilde derfra have

¹⁾ Det maa være nok her af mange Exempler at nævne følgende. Kammerjunker L. Benzon var født 1763, og hans første Hustru døde 1850 i Følge Erslews Suppl. I. 116, medens Forf. (S. 88) har Aarstallene 1765 og 1843. Generallieutenant Val. v. Berger døde 1813 (Erslews Suppl. I. 123); Forf. (S. 90) har 1811. Erslew (I. 411) havde sagt, at Oberst S. O. Falkenskjøld, der blev fængslet 1772, sad fangen til 1784, men han rettede det (Suppl. I. 449) til, at han blev givet fri allerede 1776; Forf. holder dog (S. 161) trofast paa det urigtige Aarstal 1784 (han omtaler ikke, at F. var Generalmajor, da han døde). Højesteretsadvokat O. E. Høegh-Guldberg havde Bryllup 1824 (Erslews Suppl. I. 616), og ikke 1829, som Forf. vil (S. 230), thi da var hans Kone allerede død, o. s. v.

faaet at vide, at Konferensraad L. C. Brinck-Seidelin ikke 1854 (S. 121), men 1861 arvede det Brinck-Seidelinske Fideikommiss; at Hans (eller snarere Johan) Heinr. v. Buchwald (S. 129) først 1854 blev entlediget som Lektor i Kiel¹⁾; at Forfatterinden Fru M. L. C. F. Hegermann-Lindencrone (S. 200) døde 1853, og meget andet.

Var dette den eneste Bog, som Forf. ikke havde lagt Mærke til, fik det endda at være, men overalt spores hos ham et føleligt Ubekjendtskab med Litteraturen og, selv hvor den kjendes, en mærkelig Mangel paa Benyttelse af den. Der havde saaledes været al Grund til at anføre (S. 48), naar Stamfaderen for Familien Astrup, Generalkrigskommissær H. C. Astrup, fødtes og døde²⁾. Om Familien Banner skriver Forf. (S. 54 f.): „Niels Banner, Kaptajn til Søs, en Søn af Christian Banner til Frederiksgave, † 1693, og Hustru Mette v. Kula, der i lige Linie nedstammede fra Erik Eriksen Banner til Asdahl (!) og Kockedahl (!), Danmarks Riges Marsk, var den sidste Mand af Slægten. Hans Søstre: Anne Cathrine Banner, gift med Hannibal Wedell til Wedellsborg, og Anna Wind Banner, f. 1684 † 1736, gift med Frederik Christian Rantzow. I Følge Hof- og Statskalenderen adledes Nicolaus Olaus Banner, der var Kaptajn i det danske Livregiment, ved Resolution af 26de Januar 1811.“ Hertil maa bemærkes, at da den ældre Familie er uddød, skulde den vel have været udeladt; men det havde dog været rimeligt at angive, naar den sidste Mand af den døde, snarere end at anføre hans Faders og hans ene Søsters Dødsaar³⁾. I Stedet for at citere Statskalenderen burde Forf.

¹⁾ Ogsaa om hans Hustru, der havde flere Navne, end Forf. angiver, findes Oplysninger i Erslews Supplement (I. 273).

²⁾ Castenskiold, Suppl. t. Lex. ov. adelige Familier S. 8. Af hans 5 Døtre siger Forf. at de to bleve gifte i Hertugdømmerne, men om de andre tre faa vi intet at vide. Navnet paa den ene Søn, som blev juridisk Embedsmand, meddeles ikke, medens der derimod om den anden, som blev ansat ved Toldvæsenet i Slesvig, fortælles adskilligt, og det ikke paa en ganske hensynsfuld Maade, skjønt hans nærmeste Slægt efter Forf.s Fremstilling endnu lever.

³⁾ Niels Banner, Slægtens sidste Mand, havde ikke, som man af

have henvist til Castenskiolds Supplement til Adelslexikonnet, hvor der dog findes nogle Oplysninger om den Mand, som adledes 1811, men hvis Adelspatent aldrig udfærdigedes.

Værst staar det imidlertid til med de ældre Led, saaledes som det skal paavises ved Hjælp af nogle Prøver. Først lidt om Familien Bardenfleth (S. 55 ff.). At Forf. kalder Kejser Karl V for Karl IV (S. 55), noteres blot i forbigaaende. Oberst Joh. Fred. v. Bardenfleth, f. 1695 † 1771, som ved Giftermaal fik Harritslevgaard¹⁾, formodes at være en Sønnesøn af den 1602 afdøde Addo v. B., men at dette er en Umulighed, er da indlysende. Naar der anføres en Udtalelse af Gehejmerraad Fred. Bardenfleth († 1800) om, at Addo v. B. var Bedstefader til Ejeren af Harritslevgaard, da har han ved denne Addo næppe tænkt paa den 1602, men snarere paa den 1692 afdøde.

En Familie, som har faaet en yderlig uheldig Behandling, er Bartholinerne (S. 75 ff.). Stamfaderen kaldes „Caspar Bertelsen Bartholin“, en mindre god Maade at betegne ham paa, da man enten paa Dansk maa kalde ham Jesper Bertelsen eller bruge de latinske Former Kaspar Bartholin. Som hans Dødsaar anføres 1677, men det er urigtigt; han døde 1629, hvorimod hans Hustru døde 1677. Hun har faaet følgende mærkelige Navne „Anna Thomadath Fincke“, men i Rettelserne (S. 476) har Forf. dog faaet det meningsløse „Thomadath“ rettet til Thomasdatter. Hvor vidt man imidlertid vil betragte en saadan Fejl som ikke tilværende, fordi den senere er bleven rettet,

Forf.s Fremstilling skulde tro, kun to Søstre, men 14 Sødskende, deriblandt en Broder, Erik, der faldt ved Helsingborg 1710 (Vedel Simonsen, Hagenskov S. 91). Niels Banner blev 1706 Underlieutenant i Sæetaten, forfremmedes 1709 til Premierlieutenant og 1711 til Kaptajn og døde 1713 (Garde, Efterr. om d. danske og norske Søemagt II. 17, 131). Hans Søster Anna Vind Banner var ikke, som Forf. siger, gift med Fred. Chr. Rantzau, men derimod først med Vilhelm Gyldencrone og derpaa med Hans Rantzau (Hofman, Dsk. Adelsmænd I. 71 Tab. 1; II. 225 Tab. Thottske Saml. 4° Nr. 1877). Af Secher (Danske Herregaarde, X: Christianssæde) kaldes hun Christiane.

¹⁾ Vedel Simonsen, Elvedgaard IV. 122.

maa overlades til hver at afgjøre; i mine Øjne betyder det ikke lidt, at man kan lade en saadan Meningsløshed blive staaende uden at fjærne den under Korrekturen. Kaspar Bartholin drog i sine unge Dage udenlands og gjæstede bl. a. Rom, „hvor han blev bekjendt med den derværende Paves Livsmedico Johan Fabro“. Jeg skynder mig med at tilføje, at ogsaa her er der i Rettelserne gjort den Forandring, at „Livsmedico“ er bleven rettet til „Livmedicus“, medens dog „Johan Fabro“ har faaet Lov til at staa upaataalt hen. Uden at opholde os videre her ved gaa vi over til at betragte, hvad Forf. skriver om nogle yngre Medlemmer af Familien Bartholin. Efter at have omtalt, at Rasmus Kasparsen B. stiftede nogle Legater, fortæller han, at „hans Søster Rasmusdatter B., Biskop Birkerods i Aalborg,“ gav en Del Penge til gejstlige Enker (S. 78). Hvorledes Rasmus Kasparsen kan have en Søster, der hedder Rasmusdatter, er en Gaade, som Forf. vist slet ikke har tænkt over. Og saa faa vi ikke en Gang hendes Fornavn at vide! Sagens rette Sammenhæng er den, at Biskop Jens Bircherods Hustru hed Søster Albertsdatter Bartholin, og at hun var en Broderdatter til Rasmus Kasparsen B. Et Par Linier efter denne slemme Mundfuld hedder det: „Else Magdalena, Datter af Rector B., gav ved sit Testamente af 1762 39,000 Rdl., deriblandt 2 Senge 1200 Rdl.“ o. s. v. Der menes, at hun gav Penge til to Senge i Vartov, et Tillæg, som synes temmelig uundværligt. Det Sted, hvorfra Forf. uden al Tvivl har hentet Oplysningen¹⁾, hedder det, at hun borttestamenterede „mere end“ 39,000 Rdl., men Forf. har aabenbart fundet, at det kunde være nok med de 39,000 Rdl., ligesom han ogsaa paa egen Haand har degraderet den gode Dames Fader. Hun var nemlig en Datter af Generalprokurøren Kaspar Bartholin († 1738), men da denne i Forfs. nys nævnte Kilde oftere blot kaldes „Ridder“, maa dette vel være Grunden til, at han hos Forf. er bleven til „Rector“, idet dog med en vis Stræben efter Nøjagtighed det første og sidste Bogstav ere bevarede.

Medens Familien Bille i den første Halvdel af det 16de

¹⁾ Giessing, Jubel-Lærere II. 1. 165.

Aarhundrede var en talrig Slægt og maaske en Tid lang den mægtigste af alle her i Landet, var den allerede ved Midten af det følgende Aarhundrede meget faatallig, og de forskjellige Grene uddøde efterhaanden med Undtagelse af den, der nedstammer fra Rigsmarsken Anders Billes naturlige Søn, som legitimeredes af Christian V, og Linien Bille-Brahe. Uheldigvis for Forf. var der imidlertid to Mænd af Navnet Anders Bille, som i Christian IV's Tid sad i Rigsraadet: Anders Stensen Bille til Rosendal († 1633) og Anders Eriksen Bille til Damsbo († 1657). Jeg kalder dette et Uheld for Forf., thi idet han har skullet vælge mellem, hvem af de to Anders'er han skulde gjøre til Stamfader for de nu blomstrende Biller, har han grebet fejl og taget Anders Bille til Rosendal (S. 111), en meget slem Fejltagelse, som allermindst burde hænde, naar man har Hofmans trykte Stamtavle at holde sig til.

Ogsaa over Familien Holck har Hofman leveret en Stamtavle. Den er ganske vist ikke uden Fejl, men med de Hjælpe-midler, man nu har til sin Raadighed, lade de sig let rette for de Leds Vedkommende, som ligge efter det 15de Aarhundrede. Forf. har imidlertid foretrukket en anden Fremgangsmaade: han har beholdt Fejlene og rettet rigtige Angivelser, saa at de ere blevne fejlagtige (S. 205 ff.). Ditlev Holck til Rønhave, hedder det, havde to Sønner, Bertel Holck til Rønhave og Christian Mandrup Holck til Barritskov, første Sekretær hos Frederik I, gift med Maren Urne. Nej, der er mange Fejl i det lille Stykke. Den Mand, som var øverste Sekretær i Frederik I's (og siden i Christian III's) Kancelli, hed Henrik Holck († 1579) og var en Søn af den ovenfor nævnte Bertel Holck († 1535). Mandrup Holck til Barritskov arvede denne Gaard efter sin Fader Christen Holck, der var gift med Anne Mandrup, medens hans egen Hustru hed Anne Christoffersdatter Lykke¹⁾. — Til den fra Bertel Holck nedstammende Linie hører Ditlev Holck til Eskildstrup, om hvem

¹⁾ Dsk. Mag. 4. R. III. 48. Secher, Dsk. Herregaarde XII: Barritskov. Forvirringen i den Hofmanske Stamtavle findes ogsaa i Dsk. Atlas IV. 150 og har forplantet sig til nyere topografiske Arbejder.

Forf. fortæller, at han „var under den svenske Krig Kommandant paa Kronborg, gik, efter at Freden med Sverrig var afsluttet, i Kejsereens Tjeneste, blev General og Rigs greve, men døde 1633 af Pest uden at efterlade Afkom.“ Forvirringen har her naaet sit Højdepunkt. Ved at tage Hofmans Stamtavle¹⁾ for sig kan man strax se det rette, men da det formentlig kan have sin Interesse at erfare, hvad der har bevirket Fejltagelsen, fordi vi derved faa et godt Indblik i Værkets Tilblivelsesmaade, skal jeg dvæle lidt derved. Efter Hofman var Ditlev Holck til Eskildstrup, en Søn af Henrik Holck († 1579), født 1556 og døde 1633, og der anføres, at han var Befalingsmand paa Kronborg. Andet Steds fra vide vi, at han var Lensmand her 1595—1600²⁾. Langt ude beslægtet med Ditlev Holck var Henrik Holck til Ravnholt, som efter Freden med Kejsereen i Lybæk 1629 gik i kejserlig Tjeneste, blev Feltmarskal og ophøjedes i Grevestanden, men døde i en ung Alder 1633, bortreven af Pesten. Nu forstaar man, hvorfra Forf. har sine Efterretninger om Ditlev Holck: han har overført paa denne, hvad der gjaldt om Henrik Holck, kun med den Forandring, at han taler om en Fred med Sverrig i Stedet for Freden med Kejsereen. Denne uheldige Forvexling er saa meget besynderligere, som han selv paa en følgende Side (207) nævner Henrik Holck. Men naar han tilsidst bemærker om Ditlev Holck, at han døde uden at efterlade sig Afkom, veed jeg ikke, hvem han her har forvexlet ham med; thi vist er det, at baade Ditlev og Henrik efterlode sig Afkom, hin en Datter og denne et Par Sønner.

Efter at Forf. har omtalt (S. 400), at Mogens Jensen, Stamfaderen til Familien Rosenvinge, blev adlet af Christiern II, og at hans Afkom boede i Helsingør og Odense, fortsætter han saaledes: „Paa Adelsbrevet fik Morten Mortensen af samme Slægt ²/₈ 1630 Konfirmation med Tilladelse til at føre Navnet Rosenvinge. Hans Fætttere, Frederik Willumsen Rosenvinge

¹⁾ Dsk. Adelsmænd II. 151.

²⁾ Danske Samll. V. 181, 183. Friis, Samll. t. dsk. Bygn.- og Kunsthist. S. 350.

samt Alexander og Henrik Willumsen, fik ligeledes 1640 og 1641 deres Adel fornyet. Morten Mortensens Søn, Jørgen Mogensen Rosenvinge, f. 1570 † 1636, var Borgmester i Odense.“ Fra ham nedstamme de senere Rosenvinger. Der hører ikke mange Kundskaber til for at se, at her er mer end en Fejl, thi for det første kan en Søn af Morten ikke hedde Jørgen Mogensen, og for det andet er det vel ikke slet saa umuligt, men dog i allerhøjeste Grad usandsynligt, at den Mand, hvis Søn kom til Verden 1570, skulde 60 Aar senere lade sit Adelskab bekræfte. Da det nu er sikkert, at Morten Mortensen 1630 fik den nævnte Bekræftelse¹⁾, maa Fejlen ligge andet Steds, og det gjør den ogsaa, idet Forf. her som saa ofte har blandet de forskjellige Linier sammen. Den i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede adlede Mogens Jensen havde bl. a. to Sønner, Jens og Henrik, der hver forplantede Slægten videre. Jens Mogensen, Raadmand og Tolder i Helsingør († o. 1563), blev, som det synes, Farfader til Morten Mortensen. Henrik Mogensen, Borgmester og Tolder i Helsingør²⁾ († 1583), havde

¹⁾ Moe, Tidsskr. f. d. norske Personalhist., Ny Række, S. 397 f.

²⁾ Det er mærkeligt at se, hvorledes Familien gennem mange Led var knyttet til Sundtolden. Peder Hansen, Borgmester og Tolder i Helsingør 1476, var Svigerfader til den 1505 adlede Mogens Jensen (Mag. t. d. danske Adels Hist. I. 4). Om denne, som 1506 styrede Bergenhus Len (Nicolaysen, Norske Mag. I. 122), og som senere blev Raadmand og Borgmester i Helsingør og døde 1528 (Suhms Samll. II. 1. 162. Aarsber. fra Geh. Arch. III. Till. S. 23; IV. Till. S. 7 f.; VI. Till. S. 15), har haft noget med Sundtolden at bestille, vides ikke, men det synes ikke saa, da Tolderbestillingen var i hans Kones Familie (Hans Pedersen og Peder Hansen). Derimod bleve hans Sønner Jens og Henrik, som bemærket, Toldere (Hist. Tidsskr. V. 462). Hens Søn Morten Jensen fik samme Embede († 1626, Werlauff, De hell. tre Kongers Kapel i Roskilde-Domkirke S. 72), som senere tilfaldt Sønnen Villum Mortensen (Christian IV's egenhænd. Breve 1632—35 S. 128). Dennes Datter Birgitte var gift med Jonas Heinemark, der døde 1662 som øverste Tolder ved Øresundstolden (H. H. Goisches Ligpræd. ov. hende, 1661. Christian IV's egenh. Breve 1632—35 S. 86). Om den Mads Mortensen, som var Tolder i Helsingør og døde 1667 (Aarsb. fra Geh. Arch. III. Till. S. 123.

flere Sønner, deriblandt Villum, som var Fader til Henrik, Frederik og Alexander, hvis Adelskab ligesom Morten Mortensens fornyedes af Christian IV¹⁾, og Mogens (f. 1540 † 1607), som nedsatte sig i Odense, hvor han i en Række af Aar var Borgmester²⁾. En Søn af denne Mogens var Jørgen, som beklædte samme Stilling, og som i Følge Forf. var født 1570 og døde 1636, men som i Virkeligheden døde to Aar tidligere³⁾. Endelig maa det bemærkes, at det ikke er fra Jørgen Mogenssen, men fra hans Broder Jens Mogensen, at de nulevende Rosenvinger nedstamme.

Det er en Selvfølge, at der i en Bog som „Dansk Adelskalender“ maa have indsneget sig en hel Del Fejl; man kan umulig samle saa mange tusende Navne og Datoer, uden at nogle af dem blive urigtige. Men hvor villig jeg end skal være til at indrømme dette, maa jeg dog lige saa bestemt holde paa, at der er visse Fejl, som ikke kunne passere upaa-talte, og visse Grænser for deres Antal, som ikke maa overskrides. Det anførte vil have vist, at Bogen indeholder Fejl-

And. Bordings poetiske Skrifter I. 134 ff.), var en Broder til Villum, vides ikke. Niels Henriksen, en Søn af Henrik Mogensen († 1583), blev 1585 Toldskriver i Helsingør (Hist. Tidsskr. V. 479), og en Brodersøn af denne Niels ved Navn Villum Villumsen beklædte samme Stilling (Benzons Stamtavle).

¹⁾ Jeg følger her Benzons Stamtavle (i Geh. Ark.), der formentlig er rigtigere end den af J. C. Berg opstillede (Samll. t. d. norske Folks Sprog og Hist. V. 460). Brødrenes Adelskab fornyedes ikke, som Forf. siger, 1640 og 1641, men 1646 (Moc, Tidsskr. f. d. nsk. Personalhist., Ny Række, S. 398 f.), idet Aarstallet 1641 for Brødrene Frederiks og Alexanders Vedkommende i Lex. ov. adelige Familier II. 125 beror, som allerede af Berg formodet, paa en Fejl (thi 18. Juli 1641 var Christian IV ikke i Norge, jvfr. (Norsk) Hist. Tidsskr. III. 511), og Aarstallet 1640 er alene indkommet ved en Inkuri.

²⁾ Nyerups og Abildgaards Antiquariske Rejser i Aarhus Stift S. 95 ff. Nye Dsk. Mag. II. 58. Nyt hist. Tidsskr. V. 149. Samll. t. Fyens Hist. og Topogr. II. 105, 164 f.; V. 37 ff. Ny kirkehist. Samll. I. 473; IV. 84 f. Bidrag t. Odense Cathedralskoles Hist. III. 25; VII. 38.

³⁾ Samll. t. Fyens Hist. og Topogr. VII. 78.

tagelser af den groveste Beskaffenhed, og hvad Mængden af dem angaar, er der vel næppe en Side i den store Bog, der er fri for dem; ja, jeg tror næsten, at det maa anses som forholdsvis gode Sider, hvor de kun forekomme enkeltvis. Jeg skal endnu anføre nogle Prøver, tagne hist og her, baade fra ældre og nyere Tid.

S. 161—62 tales om Familien Falsen. Forf. synes ikke at vide, at Justitiarius Chr. Magn. Falsen (f. 1719) døde 1799. Hans Søn Enevold døde ikke 1825, men 1808. Dennes Søn Chr. Magnus, der ligesom Faderen og Farfaderen var Justitiarius i Christiania, var to Gange gift, men Navnene paa hans Hustruer anføres ufuldstændig af Forf.¹⁾ En Broder til den sidstnævnte, Stiftamtmand Carl Valentin Falsen († 1852), var ogsaa to Gange gift, men hans første Kone døde ikke 1802, da han kun var 15 Aar gammel, men 1822, og hans anden Kone, der havde et Fornavn mere, end Forf. anfører, var ikke født Kaltenhorn, men Kaltenborn²⁾. — S. 168 lader Forf. en Sønesøns Søn af en Mand, der døde 1500, blive Kaptajn 1689 og faa en Søn 1693. Det synes at høre til Umulighederne. — Joachim Gersdorf var ikke, som Forf. skriver S. 172, Statholder i Kjøbenhavn 1642, men blev det først 1649; ikke heller blev han „1650, efter Korfits Ulfeld,“ Rigets Hofmester, men 1652³⁾. Forf. burde dog vide, at Korfits Ulfeld først forlod Landet 1651. — Hvad Forf. meddeler S. 188 om nogle Medlemmer af Familien Hauch fra dette Aarhundrede, fortjener at sammenholdes med Efterretninger i et nylig paabegyndt stort genealogisk Arbejde, som i Modsætning til det foreliggende synes at være Resultatet af mange Aars samvittighedsfulde Samlerflid⁴⁾. Sammenligningen vil bl. a. lægge for Dagen, hvorledes Forf. ogsaa her blander forskellige Generationer sammen. — Baron Helmuth Otto v. Winterfeldt døde

¹⁾ Kraft, Norsk Forfatter-Lexicon, udg. af Lange, S. 181.

²⁾ Anf. Skr. S. 180.

³⁾ Bricka og Gjellerup, Den danske Adel I. 214 f.

⁴⁾ J. Vahl, Slægtbog over Afkommet af Christjern Nielsen, Borgmester i Varde o. 1500, S. 20 f.

ikke 1649 (S. 207), men 1694¹⁾. — S. 243 siges, at Digteren H. V. Kaalund er en Søn af Oberst Carl Henrik Kaalund, men formentlig bør man dog foretrække Erslews Angivelse, at hans Fader hed Marinus Nicolaus Kaalund og var Premierlieutenant og kgl. Toldbetjent i Kjøbenhavn²⁾. — Jernværksejer C. Clauson døde ikke 1786 (S. 245), men 1785, og hans Datter Ellen Marie Clauson(-Kaas) var ikke gift med en Præst, men med en Regimentskvartermester og Sorenskriver J. S. Hiort³⁾. — Om Slægten Koefoed hedder det S. 256: „Allerede tidlig forekomme Mænd af dette Navn, saaledes nævnes der paa en Tavle, som endnu skal findes i England, blandt Normannerne, der med Vilhelm Erobreren kom til England, en Adelsmand Anfred Koefoed.“ Skade, at vi ikke faa lidt nøjere Oplysning om denne „Tavle“ og dens Indskrift, og navnlig vilde Forf. have glædet alle Genealoger ved at meddele Koefodernes ærværdige Stamtræ lige fra Vilhelm Erobrerens Dage. Da Familien Thott er uddød her i Landet, faar Forf. saaledes ikke Lejlighed til, hvad han vel ellers ikke vilde have forsømt, at omtale denne Slægts høje Ælde, der jo som bekjendt gaar meget længer tilbage i Tiden, siden allerede Virgil nævner et Medlem af Familien („per tot discrimina rerum“). — Ditlev Reventlov døde ikke 1688 (S. 373), men 1664. — Som Stamfader for Familien Stibolt nævnes S. 440 Hans Stibolt, der blev indkaldt under Christian IV for at indføre Forandringer i Kavalleriet, og som senere blev Kongens Jægermester. Han maa unægtelig have været et meget tidlig udviklet militært Geni, thi han kom allerede som Barn her til Landet, hvor han først tjente som Page („Edelknabe“), derpaa som Hofjunker og Jægermester⁴⁾. I Stedet for den mere end tvivlsomme Beretning om Hensigten med hans Komme burde Forf. hellere have op-

¹⁾ Biskop Jens Bircherods Dagbøger S. 286.

²⁾ Erslew, Forf.-Lex. II. 1; Suppl. II. 1. Denne Premierlieut. M. N. Kaalund var en Søn af Oberst Jakob Carl K.

³⁾ Huitfeldt, Christiania Theaterhist. S. 125, 315.

⁴⁾ Christian IV's egenhænd. Breve 1632—35 S. 6 og de der anførte Kilder.

lyst, at han slet ikke hed Stibolt, men Hans Diepholt v. d. Rothfelser. Slutningsbogstavet i hans Fornavn maa vel have bevirket, at Efternavnet ved Udtalen har lydt som Stibolt, thi saaledes kaldes han jævnlig i danske Kilder fra den Tid¹⁾.

Mange af de Fejl, som Bogen vrimler af, ere vist en Følge af den Hastværks-Korrektur, der aabenbart maa være læst. Den er vel ogsaa Skyld i, at samme Navn staves forskjellig²⁾, men naar, som ogsaa er Tilfældet, samme Person skifter Navne³⁾, kan dette ikke skrives paa Sætterens Regning; Forf. maa i hvert Fald bære Ansvar for det. Nogle skrækkelige Navneforkvaklinger har Forf. faaet rettet i Tillæget, som f. Ex. Boyske (S. 111) til Bryske, men andre have faaet Lov til at blive staaende, f. Ex. Høidkilde (S. 110) for Hvidkilde, Kastrup (S. 111)⁴⁾ for Hastrup, Sonderinggaard (S. 268) for Sæddingegaard. I Forbindelse hermed kan nævnes Forf.s besynderlige Lyst til at give Stedsnavne et vist tydsk Udseende, saaledes „Asdahl“ (S. 54), „Kockedahl“ (S. 54), „Schousgaard“

¹⁾ Kongen kalder ham Dyboldt og Tibold (Danske Samll. V. 65. Breve 1632—35 S. 6, 376), men ellers er Stibolt det almindelige, se f. Ex. Dsk. Mag. I. 224. Suhms Samll. II. 3. 46. Christian IV's egenh. Breve 1632—35 S. 268. Den rigtige Form forekommer i Suhms Samll. II. 2. 159. Men nedstammer virkelig Familien Stibolt fra ham? Vaabnerne ere forskjellige.

²⁾ Saaledes skrives S. 33 „Altenborg“, men S. 35 „Aldenburg“.

³⁾ Exempler: S. 98 læses: Fred. Emil Herm. Bernstorff, men S. 99 kaldes han Fr. Ernst H. B. S. 363 nævnes Jensine Christiane Wolff, men S. 365 hedder hun Jensine Wulff. En anden Art Modsigelse er det, naar Forf. S. 42 meddeler, at en Grev Ahlefeldt „er gift“ med (Navnet), medens han S. 2 har fortalt, at Damen er død.

⁴⁾ Denne Side er overhovedet meget uheldig. Nogle Fejl har jeg allerede gjort opmærksom paa. Tre Gange skulde der paa denne Side staa D. R. R. (o: Danmarks Riges Raad), og alle tre Gange er det blevet til det meningsløse D. R. B. (rettet S. 477). Sten Bilde havde 6 Sønner, staar der. Ganske vist, han havde nemlig mange flere. Forf. skriver Malte Jensen-Sehested og Jens Trudsen-Ulfstand med Bindestreger mellem de to sidste Navne, saa enhver, der ikke veed bedre Besked, maa tro, at Familien hed Jensen-Sehested ligesom Bille-Brahe.

(S. 206), „Oye“ (S. 267), „Waabenholm“, „Nederschou“ og „Wilholt“ (S. 446), ligesom han ogsaa har en vis Forkjærlighed for Brugen af fremmede Ord: om en ung adelig Dame hedder det (S. 95), at hun havde ladet sig „enlevere“ af en italiensk Marquis, og Christiern II „interneres“ paa Sønderborg (S. 121).

Ligesom nu Bogen i sine Angivelser indeholder den ene Fejl ved Siden af den anden, saaledes er der en lige saa talrig Række af Fejl i det, den udelader. Jeg har ovenfor omtalt dette med Hensyn til Erslews Forfatter-Lexikon; her kommer jeg tilbage til det, dog ikke for at gaa ind paa Enkeltheder, thi det vilde kræve altfor megen Plads, men blot for i Almindelighed at gjøre opmærksom paa, at Masser af Oplysninger ere forbigaaede, som nødvendigvis burde have været medtagne. Naar det kan synes dristigt at udtale sig saaledes, maa man paa den ene Side lægge Mærke til, at Bogens ene Særkjende — om dens andet har jeg sagt tilstrækkeligt — er en fuldstændig Mangel paa Plan, og paa den anden Side erindre den af Forf. selv opstillede Regel, at Slægtens Betydning skal være det først og fremmest afgjørende med Hensyn til den Udførelighed, hvormed den skildres. Hvilken Inkonsekvens, naar der under Familien Abrahamson (S. 28) skrives en halv Side om Oberst Læssøe, fordi hans Moder hørte til hin Familie¹⁾, medens andre Familier maa nøjes med nogle faa Linier: Folsach med 5, Gyldenfeldt med 9, Stjernholm med 8 og Urne med 8 Linier. Om nogle af disse Familier vil man kunne sige, at de ikke have spillet nogen stor Rolle i vort Fædrelands Historie, og det maa indrømmes; men at vor gamle berømte Slægt Urne skal affærdiges paa 8 Linier, vidner tilstrækkelig om, at det ikke er en historisk Aand, men ydre Tilfældigheder,

¹⁾ I Modsætning hertil synes Forf. ellers i det hele taget mest tilbøjelig til at behandle de uadelige, som ere giftede ind i adelige Familier, paa en meget kortfattet Maade, som naar han nævner (S. 41) •Ritmester Jørgensen• uden noget Fornavn, eller (S. 72) •Præsten Hagerup• (=: Lic. theol. Ejler Henn. H.) eller (S. 136) •P. Rørdam•, hvor man dog kunde have ventet en Angivelse af, at vedkommende er Præst.

som have ledet Forf. Om Familien Brockenhuus-Schack fatter han sig ogsaa i stor Korthed uden at nævne en eneste af de ældre Brockenhuus'er, og her kan han dog ikke skyde sig ind under Mangler ved det tilstedeværende Materiale, da han har Biskop Engelstofts Afhandling at støtte sig til. Man tage Slægterne Bjelke, Høeg¹⁾, Rosenkrands og Sehested, og man vil se, hvor tarvelige Efterretningerne om dem ere. Overfor adskillige nyere Familier er Forf. ikke saa sparsom: Benzon ofres der 9 Sider og Castenskjold 8 Sider; men især er det holstenske og tyske Familier, som han har Interesse for, saaledes Bardenfleth, Buchwald, af hvilken Slægt der nævnes Medlemmer saa langt tilbage som i det 13de Aarhundrede²⁾,

¹⁾ Jeg kan ikke lade være her at meddele de første Linier af Stykket om denne Familie (S. 229), da de ere saa karakteristiske, men jeg behøver ikke at ledsage dem med nogen Kommentar: •Just Høeg til Gjordslev, f. 1584 † 1646, var Ridder og Rigets Kansler. Han var i Besiddelse af en adelig Sædegaard og beklædte et af de Rigsembeder, der vare forbeholdte den danske Adel, og hørte til en gammel dansk Adelslægt. Hvilke uanede Oplysninger indeholdes dog ikke heri!

²⁾ S. 127 hedder det om Wulf v. Buchwald, at han lod sig i Slaget ved Lutter am Barenberg tage til Fange for at redde Kong Christian IV., og at han senere blev General og Overhofmarskal. Der er ikke meget heri, som er rigtigt. General blev han ikke, og en Overhofmarskal existerede slet ikke paa de Tider. Han havde været Hofmarskal, men, vel at mærke, det var før Krigen (s. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekam. Arch. 1872 S. 125, jvfr. Schröder, Darstellungen v. Schlössern u. Herrenhäusern der Herzogth. Schleswig, Holstein u. Lauenburg S. 121). Derimod havde der været Grund til at anføre, at han 1627 blev en af Kongens holstenske Raader (Slange, Christ. IV's Hist. S. 615. Danske Samll. 2. R. III. 380). Det er mærkeligt at se, hvor mange der mælde sig med Krav paa at have frelst Christian IV's Liv. Nu skal ogsaa Wulf v. Buchwald have været hans Redningsmand. Jeg kjender ikke Forfs Kilde, men hvis han har nogen, tror jeg dog, at man maa være forsigtig overfor den. Som bekjendt var det Wenzel Rothkirch, som i Slaget ved Lutter frelste Kongen ved at overlade ham sin Hest. Ogsaa Malte Sehested udmærkede sig ved denne Lejlighed, idet han under Flugten, da Kongens Hest styrtede i en Grøft, og det varede noget, inden Kongen fik

Krogh, Plessen, Reventlov og Roepstorff. Hvor Storkansleren Frederik Ahlefeldt († 1686), Griffenfelds Efterfølger, omtales, dvæles der næsten udelukkende ved hans Virksomhed i Hertugdømmerne (S. 38), og saaledes er det gennemgaaende. Og dog bærer Bogen Titelen „Dansk Adelskalender“.

Den Orden, hvori en Families Medlemmer anføres, er hyppig af en saadan Natur, at den nærmest synes at maatte kaldes Uorden, saa at man ofte har meget ondt ved at finde sig til rette. Men da det nu er paa Tiden, at jeg standser, vil jeg ikke anføre Exempler, saa meget mindre som enhver jo selv kan finde nok af dem blot ved at blade lidt i Bogen.

Er der da slet intet godt ved Bogen? Jeg antager, at, hvad der er meddelt af Erektionspatenter o. lign., ikke er ganske uden Fortjeneste, og det maa erkjendes, at Forf. har meddelt mange hidtil ukjendte genealogiske Notitser især fra den nyeste Tid. Men Nyheden er jo i og for sig ikke nok, og spørger man mig derfor, om man i det hele taget tør stole paa de givne Oplysninger, saa maa jeg, Sandheden tro, svare, at der er en Mulighed for, at de ere rigtige, men at der er en næsten lige saa stor Sandsynlighed for, at de ere urigtige, idet Forf. hverken har haft den videnskabelige Dygtighed, uden hvilken et saadant Arbejde ikke kan udføres paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade, eller har ofret det den fornødne Omhu.

en anden Hest, kastede sig med de faa Folk, som vare tilstede, mod Forfølgerne og kæmpede med dem, saa at Kongen fik Tid til at undslippe, hvorpaa han selv fortsatte Flugten (Knud Povlsen Koldings Ligpræd. over ham, 1662, S. 37 f.). Om Wulf v. Buchwald derimod har jeg aldrig set noget lignende anført, og hans Navn findes ikke heller paa Listen over Fangerne. Men da Wenzel Rothkirch ofte siges, skjønt med Urette (jvfr. Hist. Tidsskr. 4. R. III. 15 f.), at være falden i Fangenskab, og da han senere blev Hofmarskal, ligger det i al Fald nær at formode, at Forf. ogsaa her har begaaet en af sine Forvexlinger. Eller er denne Formodning for dristig?

C. F. Bricka.
